

μεγάλα εμπόδια τὰ ὄρη καὶ τὰ τρία βουνά, πού μᾶς παρουσίασε ἡ «Ν. Ἡμέρα». Καὶ τέτλια κούφια ἀδεια καὶ περιττὰ σωριασμένα κάνουνε τὸ βραχνᾶ πού τὴ λέμε Ἑλληνοραπὴ καθαρῆς καὶ κλαστικῆς οἰκοφανῆ ἐκπαίδευσιν.

Κι ἀπὸ τὸ βραχνᾶ ἀπὸ ἀνάγκη νὰ γλυτώσουμε τίς νέες γενεές. Ἄλλως ἔχι μόνο γράμματα μὰ οὔτε ἐπιστήμη οὔτε φιλοσοφία δική τους θὰ κατορθώσουνε.

Ὁ νοῦς ἀπὸ τὸ ἐξοχρῆς μὲ αἴσθησι χιτίζεται. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιὰ αἰσθητικὴ ἐπιφάνεια, καὶ ἀπὸ τῆς τῆς φιλίας, τῆς δύναμης, τὸν τόνο, τίς ῥοπές πᾶν ὄλα, νοῦς, ἦθη, γράμματα, ἐπιστήμη, ζωὴ. Καὶ τῆς δράσης ἀπὸ τῆς τὰ σημάδια τὰ κρατᾶ μὲ τίς λέξεις τίς δραματικῆς πού ἀντιφεγγίζουσι τὴ δράση, πού ῥωσφορίζουσι ζωὴ.

Πολλοὶ χωρίζουσι. Ἄλλο ποίηση, ἄλλο ἐπιστήμη, ἄλλο φιλοσοφία. Σάμπως νὰ εἶχε ὁ νοῦς κουτιὰ ἢ συρτάριον. Ὅ,τι γιὰ τὴν ποίηση, τὸ ἴδιο γιὰ τὴν ἐπιστήμη, τὸ ἴδιο γιὰ τὴν φιλοσοφία, τὴ δημιουργικὴ. Κι ἀπὸ τῆς ἐκεί ἐπὶ τὴν αἰσθητικὴ ἐπιφάνεια ἔχουσι τίς ρίζες. «Οὐδὲν ἐν τῷ νῷ ὃ μὴ προτερον ἐν τῇ αἰσθήσει». Ἀπὸ αἴσθησι πλέκει ὁ ποιητὴς τὰ μεγάλα ὄνειρνια του δράματα, ἀπὸ τὴν αἴσθησι ἀνεβαίνει ὁ σοφὸς στὴν πῖο ἀψηλὴ καὶ ἀφαιρεμένη σκέψη.

Καλὸ θάταν ἂν οἱ μεγαλόνοιοι, οἱ μεγαλόκαρδοι, οἱ μεγαλόψυχοι, τὰ μεγαλόφουρα τῆς ἀνθρωπότητος βλαστάρια περποῦσαμε ὀλοένα στὰ παιδιὰ τους μαζὶ μὲ τὴ σάρκα τους, καὶ τῆς αἰσθήσεως τίς ξεχωριστὲς τους δυνάμεις.

Μὰ ἡ κληρονομία ἀπὸ τὴ σκουριέται, χάνεται γλήγορα. Καὶ ἡ φύση ξαναρχίζει πάλι καὶ πάλι. Ὡς τόσο ἡ κοινωνία μὲ χίλιες τέχνες προσπαθεῖ νὰ διατηρεῖ τὰ μεγάλα καὶ ἔξοχα πού οἱ ξεχωριστοὶ τῆς δημιουργοῦνε. Μὰ καὶ μ' ὄλες τίς τέχνες τὰ παλιὰ μένουσι τὸ παραπάνω περπατητὰ μ' ἔφτα βούλες βουλωμένα, νιώσματα δυσκολοεξεδιέλυτα. Καὶ τὸ ὅσο ἀπ' ἀπὸ τὰ ξεδιαλύνουμε δὲν ξαναγίνεται αἴσθησι καὶ ζωὴ, δὲν τὸ νιώθουμε, δὲν τὸ ξαναζοῦμε δηλαδὴ παρὰ μὲ τὴ γλώσσα πού αἰσθάνεται, πού ζεῖ.

Ὅμως τὸ δικὸ μας τὸ σχολιὸ— τὸ καταραμένο— φράζει μάτια καὶ ἀφτιά, στουμπώνει κάθε πόρο αἰσθητικὸ μὲ τὴν πίτσα τῆς καθαρῆς, μὲ τὸ κατράμι τοῦ ἄδειου λόγου.

Καὶ λοιπὸν μόνο ἡ δημοτικὴ γεννημένη καὶ μεγαλωμένη μακριὰ ἀπὸ τὴ γερωντίζα τῆς σχολαστικῆς καὶ ἀνίκανη τοῦ γραμματισμένου, μακριὰ ἀπὸ τὴ συ-

νεργικὰ τοῦ προγονικοῦ καὶ τοῦ παγκόσμιου παπαγαλισμοῦ, σπαργωμένη χυμὸ πλαστικὸ καὶ τόνο νεανικό θὰ δημιουργήσῃ νέα ζωὴ, νέο νοῦ. Κι ὄλα τᾶλλα, φθογγολογίαι καὶ Γραμματικῆς καὶ συνέπειαι καὶ ἀσυνέπειαι, καὶ ἀφαιρεμένα—ἀεροκοπανίσματα— τοῦ ἄδειου λόγου τρώπαια.

Περίεργο πού ἡ «Ν. Ἡμέρα» οὔτε λόγο κάνει γιὰ κάτι ἄλλα εμπόδια. Ἀπὸ τὰ δὲν εἶναι οὔτε γραμματικὰ οὔτε φθογγολογικὰ οὔτε ἀφαιρεμένα. Ὡς τόσο εἶναι μεγάλα εμπόδια καὶ συγκεκριμένα μάλιστα.

Εἶναι λοιπὸν ἀπὸ Πανεπιστήμιον, τὸ Διδασκαλεῖον, ὁ Τύπος, τὸ Πατριαρχεῖον, αἱ Ἐφορίαι, εἶναι τέλος ὅσοι διατηροῦσι τὴν ἐλευσινὴ μᾶς κατάστασι, γιὰ τὴν ἀπὸ τῆς θέρει, ἀπὸ τῆς τοῦ δίνει ὑπόληψιν, τιμὴ, θέσιν κοινωνικὴν, ἐκεῖ πού τίποτις δὲν τοῦς ἔπρεπε, γιὰ τὴν καμὰ ἀπὸ τίς ἀνάγκαις τίς ἀληθινῆς τοῦ Γένους δὲ βλέπουσι.

Καὶ σοφοὶ του καὶ Κριτάδες
τοῦ ἄδειου λόγου οἱ τροπαιοῦχοι
καὶ διαφεντεφτάδες
κυβερνήτες του οἱ εὐνοῦχοι.

(Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου 147.
Κωστῆς Παλαμᾶς)

Μὰ καὶ τοῦτα τὰ εμπόδια δὲν τὰ ψηφούμε.

Οἱ νέοι τὰ παιδιὰ
μὲ τὰ μεγάλα τους τὰ μάτια
πού πάντα μέσα τους πλανιέται
στοχαστικὸ ἕνα μυστικὸ.

Τὰ παιδιὰ ἀρχίνασι νὰ νιώθουσι πῶς ἀπὸ τὰ προσπαθοῦσι νὰ ξεσκλαβώσουσι ἀπὸ τὴν πῖο φριχτὴ σκλαβιά, ἀπὸ τὴν σκλαβιά τοῦ νοῦ, τῆς ψυχῆς.

καὶ σὰ νὰ βλέπουσι
νὰ μᾶς στέλνει ἀπὸ βάθια
καירוῦ μελλόμενου, φιλιὰ
μὲ τὰ τρισεύγενα παιδιὰ
ἢ φυλή.

(Κ. Παλαμᾶς, Δωδεκάλογος 158).

ὅπως λέει ὁ μέγας μας ποιητὴς.

Οἱ νέοι ἀρχίνασι νὰ νιώθουσι, σαλέβουσι. Πληθαίνει ἡ γνώσι. Οἱ μεγάλοι οἱ ἀπλῆς ἀλήθειαι ἔχουσι μέσα τους μιὰ μεγάλη ὑπερτονία. Μὰ ὁ τόνος, ἡ δύναμις χρειάζεται μᾶζα γιὰ νὰ τῆνε κινήσει. Τότες γλήγορα πολλαπλασιάζεται στὸ ἀμέτρητο καὶ φτάνει ἡ καιρός.

Κ' ἔφτασε. Ἡ «Ν. Ἡμέρα» πού τόσα ξέρι σοφά, καὶ τόσους κόμπους μᾶς δίνει νὰ λύσουσι, —τίς— δὲν ξέρι πῶς κόμπους τέτοιους τοῦς κόβουσι. Πῶς χασομερᾶ νὰ λύσει.

Ἴσως ἡ «Ν. Ἡμέρα» δὲν τοῦμα νὰ πεῖ τὴν ἀλήθειαν ἐλάκαρον.

«Ἐμεῖς ὅμως, γιὰ κανέναν δὲ μᾶς μέλει.
Ἐμεῖς γιορτάζουμε
τὸ συντηρητικὸ τῶν ἀλυσίδων
ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι ἀπὸ διαμάντια ἢ ἀπὸ σίδερα.»
(Κ. Παλαμᾶς—Δωδεκάλογος)

καὶ λέμε.

Ὅποιος κάτι σημαίνει, κάποια θέσι κατέχει καὶ δὲ μᾶς ἀκούει, δὲ μᾶς προσέχει, δὲ μᾶς ἀκολουθεῖ, ἐκεῖνος στιγματίζεται μονάχος του.

Καὶ τὸ ξαναλέμε.
Νόμος ἀνώτατος ἡ σωτηρία τοῦ παιδιοῦ.
Οἱ νόμοι καὶ οἱ προφῆται ἔδω.

Μπρὸς του θὰ σωπάσουσι ὄλα καὶ ὄλοι...
Γιὰ τὴν ὄρα κάποιος ἀπὸ τίς μακρινῆς χώρες
λαλεῖ...

Μὰ τὸ γράμμα μου μᾶρκενε. Στὸ κατοπινὸ πιά.
Σὲ χαιρετῶ

Κοῖταλη Ἀβγουστος 1907.

ΦΩΤΗΣ ΚΟΥΡΤΑΛΙΑΝΟΣ

ΓΥΑΛΙΣΤΗΣ

Τοῦ ἡλιοῦ ἀνάβει ἡ μέθη· καὶ ἀπ' τὸ κύπελλον
τῆς λαύρας τὸ κρασί φωντῶνει
καὶ τῆς Μητέρας τῆς Ἰσθάρ ἡ ἀναπνία
τῶν καρπισμάτων τοῦς χυμοῦς πυρῶνει.

Οἱ μυρουδιῆς τοῦ Γυαλιστῆ πηχτῆς
Σὺν καταχνιῆς ὀμοῦν ἀπὸ τ' ἀμπέλια·
καὶ κάτω ἀπὸ τίς δρόναις καὶ ἀπὸ τίς πηγῆς
Γροικιοῦνται τῆς Δροσιᾶς πηχτὰ τὰ γέλοια.

Σάτυροι μὲ τοῦς Σειληνοῦς ἀγκαλιαστοὶ
Μὲ χεῖλη ἀπὸ τὴ μέθη πυρῶμένα
Παραπατοῦν μὲς σὺν καταμεσήμερο
Τ' ἄντρα ζητῶντας τὰ ἠσκωμένα.

Καὶ πίσω ἀπὸ τὰ καλάμα ὄλου ἀλῶσι
Ἐκρέμασαν μὲ τὴ σειρά οἱ τραγουδιστάδες,
τοῦς θύρσοις τῶν ὑψόνουσι μὲ τοῦς κύτισους
Κυνηγημέναις ἀπ' τὸν ὕπνο οἱ Θυάδες.

17 τοῦ Γυαλιστῆ 1907.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

ρου κάθε μας ἐνέργεια καὶ κάθε μας ὄλη. Τὸ ἤξερε ὁ Ἀντρέας· βασιανισμένος, ἀπελπισμένος, ἔτρεχε ὁ δύστυχος στοῦ φίλου του Χαρικοῦρτη νὰ ρωτήσῃ, νὰ μάθῃ, καὶ ὁ φίλος του κουνούσε τὸ κεφάλι καὶ τί νὰ πῇ; Τέσσερις, τέσσερις κενωσιῆς κάθε μέρα! Πέντε, κάποτες ἔξη! Ἀποφασισμένη.

Τρώμαζε ὁ Ἀντρέας πού καὶ ἡ Κατινούλα ἔμοιαζε ἀξάφνα σὰ νὰ τὸ κατάλαβε· ἠΠῆρα καὶ πάλι χάπια, τοῦ ἔλεγε τὴν τρίτην, δεκάτην τοῦ Γενάρη. Μὰ τίποτα! Δὲν πάθει. Ἀνάγκη ὡστόσο, τὸ βλέπω καὶ ἀπατῆ μου, κάτι νὰ γίνῃ· ἄλλως, ὅτι καὶ ἂν κάμω, δὲ θὰ βαστάξω πολὴ καιρὸ. Δὲν τρώγω σκεδὸ καὶ εἶμαι ὄλη τὴν ὄρα ἐνοχλημένη μ' ἀφανίζει καὶ τὸ νοιώθω. Ἄβριο, ἄβριο, θὰ μποῦνε ὄλα σὲ τὰ ξη, ἀφοῦ θάρθῃ ὁ κ. Κούρης νὰ φροντίσῃ μὲ τὰ σωστά του. Ὡς πού νάρθῃ, θὰ τρώγω ἀθὰ σφιχτὰ καὶ ῥύζι, γιὰ τὸν πόθο νὰ γειάνω σὰς βεβαιῶναι πῶς τὸν ἔχω, ἀφέντη, ὅσο μπορεῖτε νὰ φανταστῆτε· λοιπὸν ἔχω καὶ τὸν πόθο νὰ θεραπεύουμαι καθὼς χρειάζεται, νὰ βάλω τὰ δυνατὰ μου, καὶ ἀπὸ τίς μέρες, ὅξω ἀπὸ τὴν καταραμένη τὴ διάρροια τίποτις ἄλλο δὲν ἔχω.»

Ἦρθε ὁ κ. Κούρης, ἦρθε ἡ ἀβριανῆ· τὰ ἴδια καὶ τὰ ἴδια. Ὁ κ. Κούρης εἶχε διάγνωσι δική του· ὁ

βῆλας ξερὸς· καὶ ἔτσι πιθανὸ, ἡ ἀναγκαία ἡ ξεφλεγμάτωσι νὰ γινότανε ἀπὸ μέσα καὶ νὰ τῆς μόλεβε ὀλοῖναι τᾶντερά της. Δοκίμασε δίαιτα, δοκίμασε ἀποστεγνωτικὰ. Τοῦ βρόντου. Χλώμασε ὁ Ἀντρέας μὲ τὸ γράμμα τοῦ σαββάτου, εἴκοσι. Μικρὸ, μικρὸ Μιὰ σελίδα. Τὸ πρῶτο πού λάβαινε ὁ Ἀντρέας μὲ τόσο λίγα λόγια. Δὲν μποροῦσε, λέει, νὰ γράψῃ παραπάνω. Ἐθεσωμένη. Κοιμήθηκε ὡμως καλά. Μὰ σηκώθηκε τέσσερις φορές· τέσσερις φορές τὴν ἐνέργησε καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτ, ἂν καὶ πῆρε μονάχα τὸ μεσημέρι μιὰ τσάσκα ζουμι μὲ φιδί. Καὶ μιὰ θερμοκρασία παραξένη, 38°1, καὶ τὸ βράδι, 37°3. Τοῦ σημείωνε ἡ καμμένη καὶ τὴ θερμοκρασία τῆς πέμτης δεκοχτῆς, τὴν εἶχε ξεχάσει· νὰ μὴν τὴ μαλλῶσι ὁ ἀφέντης. Πρόσμενε τὸν κ. Κούρη τὴν ἴδια μέρα στίς πεντέμισι. Καὶ τέλειωνε τὸ γραμματᾶκι.

Ὁ Ἀντρέας τοιμαζότανε νὰ πεταχτῇ μάνι μάνι στὸ Μπ..., ὅταν ἄξαφνα τὰκόλουθο τὸ γράμμα τῆς κριακῆς, εἴκοσι μιὰ, τοῦ ἔφερε ἀνέλπιστα μαντᾶτα καὶ κομικὰ. Ὁ κ. Κούρης, τὴν ψεφίνῃ, σάββατο, τῆς διώρισε μιὰ γερὴ γερὴ δόσι μπισμουῦτο σ' ἕνα μεγάλο μπουκαλί, νὰ πίνῃ τρία ποτήρια τὴ μέρα. Καί... κόπηκε ἡ διάρροια μιὰ γιὰ πάντα, μ' ἕνα μπισμουῦτο, ἐκεῖ πού δὲν ξέρανε τί νὰ τῆς δώσουνε·

μάλιστα δὲν ξαναφάνηκε ἀπὸ τότες. Ὁ Ἀντρέας ἔχανε τὰ λογικὰ του. Τί νὰ πιστέθῃ καὶ τί νὰ μὴν πιστέθῃ πιά; Σοῦ λένε· Τὸ βλέπει; ἀπὸ ἰδῶ τὸ ῥέμα; Εἶναι τόσο δυνατὸ πού βράχους μέσα νὰ βίξῃ, δὲν τὸ σταματᾶς. Ἐργεσαι σὺ καὶ ῥίχνεις μιὰ πρόστυχη πέτρα πού τοῦ παραστρατίζει ἀμέσως τὰ νερά του. Πρόστυχη πέτρα καὶ τὸ μπισμουῦτο, μὰ ἡ πρόληψι ὄλα βράχους μᾶς τὰ κάνει. Ἀδύνατη φυσικὰ ἡ Κατινούλα καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δεινῆς τῆς ἀρρώστιας· μὰ ὁ ἄνθρωπος εἶναι πολύπλοκος καὶ μονός· ἀδυνατίσανε λοιπὸν καὶ τᾶντερά της· ἀπὸ καὶ βαστοῦσε ἡ ἀχαμνὴ τῆς ἐκείνην διάθεσι, τὸ ξετίναγμα, τὸ ξαντέρωμα ἐκεῖνο τὸ φοβερό· ἀδυνατίσανε ἀκόμη περισσότερο μὲ τὸ κουραστικὸ τὸ ῥαδιοθεράπεμα, πού τὸν ὀργανισμὸ σου ἄνω κάτω σου τὸν βάζει. Ἐτσι παίρνει μπισμουῦτο καὶ τὸ ῥάδιο.

Τῆς ἔφερε καὶ ἄλλο κακὸ, σπουδαῖο, πού καιρὸς χρειάστηκε πάλι νὰ τὸ νικήσουσι. Ἡ σωτηρία, τᾶ-παρτο κάστρο τῆς Κατινούλας, στάθηκε ὡς τὰ τότε τὸ στομάχι της· ἔτσι βάσταξε. Ὅσο εἶναι τὸ κελλὰρι σου γεμάτο, δὲ ροβᾶσαι τὸν ὄχτρο πού σὲ πολιορκᾶ. Τῆς τὸ χαλάσανε καὶ τοῦτο μὲ τὰ ῥάδια, δηλαδὴ μὲ τὴν κούρασι, μὲ τὴν ἀδυναμία πού πόλυνε καὶ μὲ τᾶντερα πού πειραχτήκανε. Τὸ πο-